

Nyelvi, irodalmi és kommunikációs nevelés

Tanítási program

3. osztály

Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

ALKOTÓSZERKESZTŐ
Zsolnai József

ÍRTÁK
Csík Endre
Csizmazia Sándor
Csizmazia Sándorné
Farkas Julianna
Heffner Anna
Kiss Éva
Máté Magdolna
Orosz Zsuzsa
Zsolnai Józsefné

BÍRÁLTÁK
Balogné dr. Zsoldos Julianna
Nagy J. József
dr. Szilágyi Imréné

ÁTDOLGOZTÁK
Csizmazia Sándor
Csizmazia Sándorné
Máté Magdolna
Zsolnai Józsefné

FELELŐS SZERKESZTŐ
Boldizsárné Kovács Gizella

© 2006 by Csík Endre, Csizmazia Sándor, Csizmazia Sándorné, Farkas Julianna,
Heffner Anna, Kiss Éva, Máté Magdolna, Orosz Zsuzsa, Zsolnai Józsefné,
Nemzeti Tankönyvkiadó Zrt.

All Rights reserved. – Minden jog fenntartva.

ISBN 978-963-19-7013-5

Nemzeti Tankönyvkiadó Zrt.
a Sanoma company

www.ntk.hu

Vevőszolgálat: info@ntk.hu

Telefon: 06-1-880-49-88

06-1-880-49-89

Nemzeti Tankönyvkiadó Zrt.
A kiadásért felel: Kiss János Tamás vezérigazgató
Műszaki igazgató: Babicsné Vasvári Etelka
Raktári szám: 83162/CD
Első kiadás, 2010

Előszó

A 3. osztály számára szerkesztett *Tanítási program* az előző évfolyamok számára készített programokhoz hasonlóan épül föl. Blokkonként ismerteti a nyelvhasználati és a kommunikációs képességek fejlesztéséhez szükséges háttértudást, a tanítás szakaszait, javasolt eljárásait, valamint a tanulásszervezés legfőbb normáit.

A program több ponton új elemet tartalmaz. Például blokkonként, tevékenységfőosztályonként megadja, hogy melyek azok a terminusok, amelyeket minden gyerekeknek a felidőzés szintjén birtokolnia kell azért, hogy szakszerű szövegalkotásra legyen képes. Emellett megtalálható a programban – ugyancsak blokkonként, főosztályonként – egy-egy kijelentéshalmaz is. Ezt a kijelentéshalmazt (adatokat, ténykijelentéseket, meghatározásokat, felsorolásokat, felosztásokat) azért tartalmazza a program, hogy a pedagógus a tanulás tervezése és ellenőrzése során tisztán lássa, melyek azok a legfontosabb tudnivalók (kognitívumok), amelyek feltételei a bonyolultabb nyelvhasználati és kommunikációs képességek biztonságos elsajátításának. Fontos tudni: e kijelentéseket nem tanácsos házi feladatként kezelni, leckeszerűen kikérdezni! Arra való, hogy a gyerekek e kijelentések segítségével hozzászokjanak a pontos kérdéshez, a szakszavak használatához, valamint a szakszövegek alkotásához. Hogy mennyire ez utóbbiról van szó, azt mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy a követelményrendszer sértetlen maradt, az változatlanul csak a képességeket tartalmazza, a programban felsorolt terminusokat, kijelentéseket nem.

Szembevetendő vonása a programnak, hogy kevésbé tagolt – különösen az Irodalom, az Anyanyelvismeret és az Írás–helyesírás rész –, mint az előző programok voltak.

Új eleme e programnak még az is, hogy nagy hangsúlyt helyez a blokkok közötti integrációra, valamint tudatosan épít az előző évek programjaira. Olyannyira, hogy nagyon sok esetben a visszautalás lehetőségével él, s nem ismétli meg az 1. és a 2. osztályos *Tanítási programok* egy-egy részét. Ebből az is következik, hogy e harmadikos program csak az előző kettővel együtt használható sikeresen. Az integrációra oldalszámok feltüntetésével hivatkozik a program, s még azáltal is, hogy a megfelelő fejezeteiben közzétett terminusnevek sorából kiemeli azokat, amelyeket feltehetően nehezebb megtanítani, ezért a helyesejtési, a helyesírási, a gyorsolvasási és a mondatalkotási tréningek során többször is tanácsos gyakoroltatni.

Több olvasó arra gondolhat: nem túl bőséges-e a 3. osztály tananyaga és programja, netán a megengedettnél magasabb színvonalú, ezért túlterhelő, alig feldolgozható. Emlékeztetünk arra, hogy a nyelvi, irodalmi és kommunikációs alternatív program nemcsak a hátránykompenzálást, hanem a tehetségfejlesztést is tudatosan vállalja. A *Tanítási programnak* ez utóbbi teendőre is tekintettel kell lennie.

Zsolnai József

A kézikönyv fejezetei

Olvasás, szövegfeldolgozás, önművelés	fejezet1
Írás, helyesírás, anyanyelvismeret	fejezet2
Beszédművelés, kommunikáció, illem	fejezet3
Fogalmazás	fejezet4
Irodalom	fejezet5

MELLÉKLETEK

A taneszközök jegyzéke

Nyomtatott tanítói taneszköz

Feladatgyűjtemény, 3. osztály

Olvasás, szövegfeldolgozás, önművelés

Írás, helyesírás, anyanyelvismeret

Beszédművelés, kommunikáció, illem

Fogalmazás

Irodalom

Nyomtatott tanulói taneszközök

Múltunkról, jelenünkről (Olvasókönyv az ismeretterjesztő és a publicisztikai szövegek feldolgozásához, a hangos és néma olvasás gyakoroltatásához)

Olvasási munkafüzet (Feladatok az olvasókönyv szövegeinek feldolgozásához, valamint mérőlapok)

Nyelvtan, helyesírás, fogalmazás (Munkáltató tankönyv a nyelvtan, a helyesírás és a fogalmazás tanításához)

Egymás között (Munkafüzet az iskolai és az iskolán kívüli önművelés tanításához)

Irodalom (Tankönyv)

Audiovizuális taneszközök

Olvasástanulás IV. (Transzparensorozat a gyorsolvasás tanításához)
Hangszalag a főbb nyelvjáráások megismertetéséhez, 3–4. osztály
Nyelvtan transzparensok II.
Zenei hangszalag a szóbeli szövegalkotáshoz
Diasorozat a szóbeli szövegalkotáshoz III.
Hangosított diasorozat a nemverbális kommunikáció tanításához 3–4. osztály
Vers- és prózamondás tanulása III. (Hangosított transzparensorozat)

Szemléltetőeszközök

Tábla a könyvtári szakrend tanításához, 3–4. osztály
Táblák a nyelvtan tanításához, 2–3. osztály

A tevékenységek indítási és fontossági sorrendje

Olvasás, szövegfeldolgozás, önművelés

Szept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Márc.	Ápr.	Máj.	Jún.
A gyorsolvasás előkészítése (a gyors szemmozgás fejlesztése; a jelfelismerés gyakoroltatása; a jelentés-felismerés gyakoroltatása)									
				A felolvasás tanítása					
						A felkészülés nélküli hangos olvasás gyakoroltatása			
A szövegértést és a szöveg reprodukálást segítő olvasói szokások és képességek gyakoroltatása									
						A szövegek logikai szempontú elemzése			
Ismeretterjesztő szövegek olvasása									
Didaktikus szövegek olvasása									
Publicisztikai szöveg olvasása									
Viccek olvasása									
Könyv- és könyvtárhasználat tanítása									
A rádió és a televízió használatának tanítása									
Tájékozódás az önművelődési lehetőségekről									
Szövegek néma olvasása önművelődési lehetőségekről									
MŰVELŐDÉSI INTÉZMÉNYEK LÁTOGATÁSA									
ÖNMŰVELÉSI NAPLÓ VEZETÉSE									
				Időmérleg készítése			Időmérleg készítése		
				Önművelési tervek készítése					

Írás, helyesírás

Szept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Márc.	Ápr.	Máj.	Jún.
A TULAJDONNEVEK HELYESÍRÁSÁNAK TANULÁSA									
A FELSZÓLÍTÓ MÓDÚ IGÉK HELYESÍRÁSÁNAK GYAKORLÁSA									
A múlt idejű és a feltételes módú igék helyesírásának gyakorlása									
AZ IGEKÖTŐK HELYESÍRÁSA									
A melléknevek helyesírása									
A számnevek helyesírása									
A szószerkezetek és a szóösszetételek helyesírásának gyakorlása									
A részleges hasonulást tartalmazó szavak helyesírása									
A TELJES HASONULÁST TARTALMAZÓ SZAVAK HELYESÍRÁSA									
AZ ELVÁLASZTÁS ÉS A <i>J, LY</i> HELYESÍRÁSÁNAK GYAKORLÁSA									
AZ ÍRÁSTEMPÓ FEJLESZTÉSE SZÖVEGMÁSOLÁSSAL									
Az írástempó fejlesztése 3'-es másolással és következtetések írásával									
Az írástempó fejlesztése mondatvariálással									
SZÖVEG- ÉS MONDATTAGOLÁS HELYESÍRÁSÁNAK GYAKORLÁSA									

Anyanyelvismeret

Szept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Márc.	Ápr.	Máj.	Jún.
A NÉVSZÓK TANULÁSA									
AZ IGÉK TANULÁSA									
a határozatlan és az általános névmás tanulása									
a vonatkozó névmás tanulása									
AZ IGEKÖTŐK TANULÁSA									
A KÖTŐSZÓK TANULÁSA									
a módosítószók tanulása									
A NÉVELŐK TANULÁSA									
a főnévi igenév tanulása									
a határozószó, névutó tanulása									
az értelmező tanulása									
a melléknévi igenév tanulása									
a határozói igenév tanulása									
AZ ALANY, ÁLLÍTMÁNY TANULÁSA									
A TÁRGY TANULÁSA									
A HATÁROZÓK TANULÁSA									
A JELZŐK TANULÁSA									

Anyanyelvismeret

Szept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Márc.	Ápr.	Máj.	Jún.
	a többes szám, az igeidő és az igemód megismerése								
	az alanyi és a tárgyas személyrag megismerése								
	a határozórag megismerése								
	a birtokos személyrag megismerése								
	A MONDAT SZERKEZET SZEMPONTÚ ELEMZÉSE								
	a szórendvariálás gyakorlása								
	a mondatrészábrázolás gyakorlása								
	A SZŰKÍTÉS-BŐVÍTÉS GYAKORLÁSA								
	A MAGÁNHANGZÓK ELEMZÉSE								
	a mássalhangzó elemzése								
	A SZÖVEGKORRIGÁLÁS GYAKORLÁSA								
	A szókincstannal kapcsolatos szövegek olvasása								

Helyesejtés

Szept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Márc.	Ápr.	Máj.	Jún.
Légzőgyakorlatok									
Artikulációs gyakorlatok									
Gyorsasági gyakorlatok									
Ritmusgyakorlatok									
Időtartam-gyakorlatok									
Hangsúlygyakorlatok									
Hangkapcsolatok gyakorlása									
Hanglejtésgyakorlatok									
Beszédfolyamat-váltások									
Beszédszünetek megtartása									
Helyesejtési hibák javítása									
Vers- és prózamondás gyakoroltatása									

Szóbeli szövegalkotás és szövegértés

Szept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Márc.	Ápr.	Máj.	Jún.
A KAPCSOLATFELVÉTEL ÉS A KAPCSOLATTARTÁS (köszönés, visszaköszönés, bemutatkozás, megszólítás)									
Szándéknyilvánítás (kérés, tudakozódás, felszólítás, meghívás), válaszolás kérésre, tudakozódásra									
VÉLEMÉNYNYILVÁNÍTÁS (BEJELENTÉS, ÉRTÉKELÉS, PANASZ)									
ELBESZÉLÉS (KÉP, ÉLMÉNY, FANTÁZIA, zene, képzőművészeti alkotás alapján)									
A mesealkotás tanulása									
Üzenetközvetítés									
Hirdetés									
LEÍRÁS (SZEMÉLYEK, állatok, tevékenységek, tárgyak, tér)									
TÁRSALGÁS KIS CSOPORTOKBAN A SZEREPCSERE A SZÖVEGBEFOGADÁS GYAKORLÁSA									

Kommunikáció

Szept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Márc.	Ápr.	Máj.	Jún.
a metakommunikáció tanulása									
MINDENNAPI ÉLETHELYZETEK MEGOLDÁSA									
helyzetmegoldás alternatívák közüli választással									
kommunikációs szempontú elemzés									
kommunikációs hiba felismerése, megnevezése és javítása									
						az állati kommunikáció tanulása		az ember és az állat közti kommunikáció tanulása	

Illem

Szept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Márc.	Ápr.	Máj.	Jún.
A telefonálás illemszabályainak tanítása									
							Az írásbeli érintkezésre vonatkozó illemszabályok tanítása		
		Az ajándékozás (ajándékadás, ajándékfogadás) illemszabályainak tanítása							
						A szabad időben végezhető tevékenységekhez kapcsolódó illemszabályok tanítása (üdülőben, strandon, külföldön)			
		A szabadidőben végezhető tevékenységekhez kapcsolódó illemszabályok tanítása (könyvek használata, mozi-, színházlátogatás, kiállítás- és múzeumlátogatás, televíziózás; játék és sportolás, kirándulás, túra)							
		A vásárlás közbeni viselkedés illemszabályainak tanítása							
A jó megjelenés (ápoltság, testi tisztaság, a ruházat tisztasága) illemszabályainak tanítása									
		Az otthoni viselkedés illemszabályainak tanítása							
						A közlekedésre vonatkozó illemszabályok tanítása (utazás hajón, személygépkocsin)			
		A közlekedésre vonatkozó illemszabályok tanítása (gyalogos közlekedés, utazás autóbuszon, villamoson, trolibuszon, vonaton)							
Az étkezés (terítés, evés) illemszabályainak tanítása									
Az iskolai viselkedésre vonatkozó illemszabályok tanítása									

Fogalmazás

	Szept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Márc.	Ápr.	Máj.	Jún.	
Sz öv egt an, ny elv hel ye ssé g	Kötőszóhasználat										
	Részletezés										
	Alanyváltás										
	Tematikus főnév										
	Utaló névmások										
	A–Á egyeztetés										
	Főnévi igeneves szerkezetek kicserélése										
	Terjengős fogalmazás szűkítése										
	Előfeltevések megfogalmazása										
Műf ajok	KÖZÖS TÉMÁRÓL ÍRT ELBESZÉLŐ FOGALMAZÁS										
	SZABADON VÁLASZTOTT TÉMÁRÓL ÍRT ELBESZÉLŐ FOGALMAZÁS										
	ÖNKORREKCIÓ (műfaji, szövegszerkesztési)										
	Hírírás, hirdetéskészítés										
			A meghívóírás tanulása								
				KÖZÖS TÉMÁRÓL ÍRT LEÍRÁS							
				Szabadon választott témáról leírás							

	KÖZÖS TÉMÁRÓL JELLEMZÉSÍRÁS
	Szabadon választott témáról jellemzésírás
	Előkészítő tréninggyakorlatok
	KÖZÖS TÉMÁJÚ LEVÉLÍRÁS
	Szabadon választott
tételmondat-keresés, vázlatírás	

Irodalom

Szept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Márc.	Ápr.	Máj.	Jún.
Az irodalom életének figyelése, gyűjtőmunka									
Vers- és prózamondás									
Mese- és ifjúsági regények olvasása									
Mesék elemzése									
Versek elemzése									
Elbeszélések elemzése									
Balladák elemzése									
Kisepikai prózaműfajok									
Mimetizálás									